

Katja of Sweden

Anna Lindqvist & Marie Odenbring Widmark

Förord

Med utställningen Katja of Sweden vill Röhsska museet lyfta fram ett modemärke som nådde internationella framgångar samt visa den mönsterskatt som skapades tillsammans med framstående textilkonstnärer under 1960-talet.

Katja Geiger ville åstadkomma kläder som var lätta att leva i. De skulle var lättskötta, sköna och bekväma både hemma och på jobbet. Kläderna skulle dessutom passa de moderna möblerna. "Jag ville göra kläder som passade ihop med modern möbelformgivning, kläder som gjorde att man kunde slänga sig ned i en Bruno Mathsson-stol utan att behöva tänka på hur 'kvinnligt korrekt' man satt, bara känna sig ledig och bekväm", framhöll Katja Geiger.

Maria Carlgren, Enhetschef publika möten

Maria Forneheim, Enhetschef samlingar och utställningar

**Utställningen är producerad av Kulturen i Lund och Röhsska Museet.
Visas på Röhsska museet 4 juni – 20 september 2020.**

I utställningen görs nedslag i 1960-talet och den visar 40 uttrycksfulla plagg från den samling som nu finns på Kulturen i Lund. Det var den period när Katja of Sweden tog fram ett antal färg- och mönsterrika kollektioner. Katja Geiger skapade själv ett flertal mönster men samarbetade även med en rad framstående formgivare och konstnärer som bidrog till att forma klädmärkets unika uttryck. I utställningen finns Carl Johan De Geer, Sven Fristedt Maija Isola och Annika Blom representerade.

Vi har bett Anna Lindqvist och Marie Odenbring Widmark att presentera mönstren och de formgivare som skapade dem för Katja of Sweden. De har tillsammans tidigare utgivit böckerna *Tryckt till jul* (2014) och *Tryckta tyger för alla tillfällen* (2019).

Katja of Swedens mönstervärld

Anna Lindqvist och Marie Odenbring Widmark

© Röhsska Museet 2020
Vasagatan 37-39
Göteborg

rohsska.se

Grafisk form av Frida Lundmark
Omslagsfoto av Claës Lewenhaupt

Innehåll

5 Inledning

6 Dräkter i utställningen

10 Katja of Swedens mönstervärld

16 Mönsterformgivarna

32 Källförteckning

Inledning

Katja of Sweden, Katja Geiger, förstod tidigt samspillet mellan kläderna och deras mönster. Hon var utbildad på modelinjen på Beckmans och hade varit i USA under många år. När hon återvände till Sverige 1954 började ett framgångsrikt samarbete med MMT, Malmö Mekaniska Tricotfabrik. Hon formgav bekväma kläder i ett nytt material, den så kallade 3T-jersey; tvätta, torka, ta på.

Katja Geiger formgav även plagg med tryckta mönster, som andra formgivare skapat. Men de flesta mönstren formgav hon själv. Hennes kollektioner hade ofta teman, som *African Line* 1963 eller *Blommande Universum* våren 1964, den senare hämtade inspiration från havet, jorden och atmosfären. I vårkollektionen *The Cruising Line* 1966 fick baddräkterna mönster inspirerade av den moderna konsten. Modellerna var enkla och lättburna med drag av amerikanska fritidskläder samtidigt som de följde det samtida ungdomsmodet. I vårkollektionen 1965 introducerade hon en overall med blixtlås och utställda ben. "Jumpsuiten" och flera av hennes modeller såldes först framför allt i USA och senare även i Danmark, Tyskland och England.

Hon samarbetade även med flera framstående mönsterformgivare. I de tidiga kollektionerna förekommer mönster av bland andra Viola Gråsten, Astrid Sampe och Maija Isola. På 1960-talet fortsatte samarbetet med framför allt Sven Fristedt och Carl Johan De Geer. Under 1970-talet stod Hans Krondahl, Annika Blom och Åsa Gray för mönstren. Vid sidan av jerseykläderna gjorde hon de exklusivare "boutique-kollektionerna", där hon hade större möjlighet att välja material. De mönstrade jerseytygerna trycktes på Stockholms Bomullsspinneri och Väfveri AB:s, Stobos, filmtryckeri i Sölvesborg. När Stobo lades ner 1964 övertogs lokalerna av AB Alingsås Textiltryck, som fortsatte att trycka tyger åt Katja of Sweden. En del av bomullstygerna trycktes även hos Ljungbergs Textiltryck AB i Floda. Hon samarbetade också med Almedahls Fabriks AB, som gjorde modeller i vävd bomull och AB Skånska Yllefabriken i Kristianstad, som vävde ull- och kamgarnstyger.

Dräkter i utställningen

Kort klänning, Sven Fristedt, *Eden*, vår 1968, banlonjersey
 Kort klänning, Katja Geiger, *Körsbärstrådet*, vår 1966, yllejersey
 Kort klänning, Katja Geiger, *Brinnande hjärta*, höst 1966, yllejersey
 Kort ärmlös klänning, Katja Geiger, *Flaggklänning*, vår 1966, bomullsjersey
 Lång klänning, Katja Geiger, *Inka*, höst 1963, maskinstickat ylle
 Långkjol och linne, Annika Blom, *Daldansen*, vår 1974, bomullsjersey
 Lång klänning, Sven Fristedt, *Tvärrand*, höst 1968, yllejersey
 Kort klänning, Sven Fristedt, *Paradis*, vår 1973, bomullsjersey

Kort klänning, troligen Katja Geiger, *Geisha/Margueriter*, vår 1967, bomullsjersey
 Kort ärmlös klänning, Sven Fristedt, *Vildapel*, vår 1968, bomullsjersey
 Långklänning, Carl Johan De Geer, *Tarzan*, vår 1967, bomullsjersey
 Strandpyjamas, Sven Fristedt, *Böljan*, vår 1966, bomullsjersey
 Långkofta, Katja Geiger, *Indra*, höst 1965, maskinstickat ylle
 Kort ärmlös klänning, Carl Johan De Geer, *Tarzan*, vår 1967, bomullsjersey
 Långärmad overall, Katja Geiger, *Theblomma*, höst 1967, maskinstickat ylle
 Skjortblusklänning, Sven Fristedt, *Virvelblomma*, höst 1967, yllejersey

Klänning, Katja Geiger, *Lilla Plädrutan och Stora Plädrutan*, höst 1973, bomullsjersey
 Kort klänning, Katja Geiger, *Domino*, höst 1968, bomullsjersey
 Tröja och långkjol, Katja Geiger, *Tulipanos*, höst 1965, maskinstickat ylle
 Framknäppt klänning, Maija Isola, *Käspaikka*, vår 1962, bomull
 Kort ärmlös klänning, Sven Fristedt, *Paradis*, vår 1973, bomullsjersey
 Långklänning, Sven Fristedt, *Monsun*, vår 1969, bomullsjersey
 Kortärmad kort klänning, Katja Geiger, *Glencheck*, vår 1969, bomullsjersey
 Kort ärmlös klänning, Sven Fristedt, *Aniara*, vår 1964, bomull

Ärmlös overall, Sven Fristedt, *Korallrev*, vår 1965, bomull
 Klänning, Sven Fristedt, *Lotusblomman*, vår 1965, bomull
 Kort ärmlös klänning, Sven Fristedt, *Lövet*, vår 1969, bomullsjersey
 Långklänning, Sven Fristedt, *Monsun*, vår 1969, bomullsjersey
 Ärmlös overall, Sven Fristedt, *Solar plexus*, vår 1966, bomullsjersey
 Kort klänning, Sven Fristedt, *Varför inte*, höst 1968, yllejersey
 Stövlar, Katja Geiger, *Flowerbird print*, 1966, skinn
 Judodräkt, troligen Sven Fristedt, *Drömmar*, vår 1972, bomullsjersey

Katja of Swedens mönstervärld

– med utgångspunkt i de utställda plaggen

Det är de färgsprakande stormönstrade plaggen som främst har kommit att förknippas med Katja of Sweden. Inspirationen hämtade hon från tidens olika konst- och moderiktningar, från naturen runt byn Huaröd, där Katja Geiger bodde och från skånska allmogemönster, men också från exempelvis New York och Nigeria.

De klassiskt enfärgade eller småmönstrade tidlösa plaggen har dock funnits som en viktig bas under hela Katja of Swedens produktion. Vitt var vanligt förekommande och ofta bar Katja Geiger själv de vita plaggen. Stilen kom att benämnas "clinical look" och bland de vita tonerna föredrog hon off-white, vilken hon ansåg passade bäst till alla accessoarer. Hennes modeller är enkla, hon var en tidig minimalist. Katja Geiger formgav funktionella plagg, i vilka kvinnorna skulle känna sig unga, fria och bekväma; enkla raka skjortklänningar eller Chanelinspirerade dräkter i ljusa, lugna färger och mönster.

Under 1954–1975, de år som Katja Geiger arbetade tillsammans med Malmö Mekaniska Tricotfabrik, MMT, gjordes två kollek-

tioner om året. De enkla modellerna och de skickligt utnyttjade mönstrade tygerna blev en stor framgång. Klädernas mönster skapades genom mönstervävd bomullsjersey, maskinstickad ull, på handtryckt eller maskintryckt bomullsjersey och bomullsty. När hennes första kollektion tillsammans med MMT kom 1955 var tiden också mogen för mer färg och kraftigare mönster. Viola Gråsten hade 1952 lanserat sitt mönster *Oomph* för NK:s Textilkammare. Det var ursprungligen avsett för gardiner, men blev ett av de första alltygen och var eftertraktat av de modemedvetna ungdomarna. I efterkrigstidens optimistiska samhällsklimat stod den goda formgivningen i centrum. År 1954 lanserades den djärva satsningen *Signerad Textil*. På H 55, den internationella arkitektur-, konstindustri- och heminredningsutställningen i Helsingborg 1955 där presenterades spjutspetsarna inom den svenska formgivningen, där även Katja of Sweden visade upp sina plagg.

Samma år öppnade Mary Quant sin första butik i London med trikåplagg i glada färger. Marimekko hade fått sitt stora genombrott när företaget anställde den unga formgivaren Maija Isola och redan 1951 hade deras första kläder med tryckta mönster visats. Katja Geiger använde några av Maija Isolas tyger i mönsterkollektion *Ornamenti* från 1958 och 1959, vilka var inspirerade av folkkonst från Slovakien. Katja utnyttjade mönstren på ett konstfullt och kreativt sätt och komponerade fantasi-

fulla modeller efter dem. Hon lekte med deras kompositioner och till vårsången 1962 användes Maija Isolas bysantinskt inspirerande mönster *Käspaikka* från 1960 i en sommarklänning. Det horisontella mönstret vändes vertikalt och skapade därigenom svepande långsgående linjer för att i ärmarna avslutas med en horisontell veckad bård. I mönstret *Satula* från 1960 formgav hon en blus med en skärning som maximalt kom att utnyttja mönstrets bågeformer så att de bildade en fiktiv öppning med en krage. Mönstret *Dombra* trycktes 1959 och användes i Katjas of Swedens vårkollektion 1961. Där ingick bland annat en rynkad kjol med smal linning, där det horisontella mönstret skapade illusionen av spetsunderkjolar.

Katja Geiger använde även Viola Gråstens mönster i sina 1950-talskollektioner. Viola Gråsten rekryterades 1957 till Mölnlycke Väfveri AB som konstnärlig ledare för modetextil och företaget fick ett stort uppsving. Mölnlycke hade haft stor framgång med sina heminredningstyger och det inspirerade till att försöka även med klänningstyger. Ett av Viola Gråstens första mönster för modetextilavdelningen var *Sparv*, som även tilldelades en guldmedalj på California State Fair i Sacramento 1959. För att visa på tygernas olika användningsområden anlätade Mölnlycke Väfveri AB 1958 Katja Geiger för att utforma modeller för klänningar och fritidskläder. Dessa såldes framför allt till USA, där de mottogs under benämningen "Swedish modern in fashion."

Markerade mönster finns att se i utställningen.

Till vårkollektionen 1959 sydde hon bland annat upp en klänning i mönstret *Sparv* med vidd i kjolen och med en tillhörande mössa.

Under 1960-talet med dess stora framtids-optimism, ungdomsrörelserna, de nya materialen och inte minst slit-och-släng-mentalitet skapades många olika riktningar inom konsten och formgivningen. Det hände mycket i världen som inspirerade formgivarna och modeskaparna. Allt från studentupproret i Paris 1968 till månländningen 1969 påverkade modet med exempelvis unisexformade overaller och plagg inspirerade av arbetarkläder. Kvinnornas frigörelse manifesterades i en demokratisk klädsel. Vårsången 1966 var den abstrakta, geometriska och optiska konsten från 1900-talets första hälft Katja Geigers inspirationskälla. Konstnärer som holländaren Piet Mondrian med sina strikt plangeometriska nonfigurativa målningar i primärfärgerna inspirerade henne i till exempel *Flaggklänningen*. Även den abstrakta målaren och grafikern Victor Vasarelys geometriska utformade målningar inspirerade till mönstren *Opruta*, *Romboid* och *Sextant*. I samma kollektion ingick även Sven Fristedts planet- och rymdinspirerade mönster *Solar Plexus* som för tankarna till den på 1920-talet radikala konstnärduon Sonia och Robert Delaunay. Men de svartvita mönstren, i randigt, prickigt, schack- och pepitarutigt eller stormönstrat återkom i flera av hennes kollektioner. Som i *Kongo* från 1963, *Mosaik* 1972, i det strikta *Elektron* 1973 och i hennes folkloristiska mönster *Flowerbird print* från 1966.

Parallellt med de folkkonstinspirerande *Ornamenti*-mönstren formgav Maija Isola även stormönstrade tyger med rena, klara färger och former, som hennes mest kända *Unikko*. I Sverige visade flera formgivare, som bland annat medlemmarna i den 1970 grundade 10-gruppen, på den nya mönstertrenden. Under 1960-talets andra hälft blev Sven Fristedt en av de tongivande mönsterskaparna med sina moderna kraftfulla mönster, som i *Böljan* 1966, *Virvelblomma* 1967 och *Tvärrand* 1968. Av det "Matisse-jazziga", som Katja Geiger kallade mönstret *Böljan*, formgav hon en strandpyjamas med tidens förkärlek för lekdräkter. Sven Fristedt är en av Sveriges mest produktiva mönsterformgivare och alla hans mönster bär en typisk Fristedtkaraktär, i form av slingrande växter och blad och allehanda organiska former och krumelurer. De är ofta lätt igenkännbara trots att de har lite olika karaktär. Det vackra och poetiska mönstret *Korallrev* från 1965 var till och med färgsatt i den fantasieggande beteckningen "gammalt guld". Tyget använde Katja Geiger till overaller och klänningar, som avslutades nedtill med tygets bård i en avvikande färg. *Aniara* från 1964 är ett annat romantiskt mönster med böljande blommor expressionistiskt målat och färgsatt i orange och rosa toner. Av tyget skapade Katja Geiger en ärmlös klänningsmodell med en liten mjukt rundad krage.

Säregna och personliga, böljande och leklystna är även Carl Johan De Geers mönster. Ett exempel är tyget *Tarzan* från 1967, som trots den talande titeln för tankarna till Williams Morris slingrande blomster-

mönster. Carl Johan De Geers mönster är radikala och nyskapande, samtidigt som de blickar tillbaka mot barockens svällande former eller jugendtidens böljande växtornamentik. Hans stormönstrade *Pussycat* och det organiskt slingrande mönstret *Lotus* utnyttjade Katja Geiger skickligt i sina plagg.

Det sena 1960-talet och 1970-talet var en eklektisk tid då modernismens idéer avtog och intresset för hantverk och kulturarv ökade. Den gröna vågen, längtan till landet och tillbaka till rötterna innebar en djupdykning i den äldre svenska mönsterskatten. Folklore blev ett begrepp och mönstret *Tulipanaros* skapades med inspiration av skånska flamskvävnader på Kulturen i Lund, ett museum med en rik föremålsamling som Katja Geiger upptäckte redan under studietiden. På modevisningen i Paris i april 1966 visades också mönstret *Körsbärsträdet*, även det inspirerat av äldre broderier eller medeltida kyrkosmide. Flera av plaggen som visades i Paris var mönstervävda i ull och lyfte fram Sveriges äldre mönstertradition. *Brinnande hjärta*, *Gobeläng*, *Korsvirke* och *Kurbits* var alla inspirerade av allmogemålningar och skånska vävda eller broderade textilier eller med tidens moderna geometriska former. Färgerna hade namn som slog an till den svenska landsbygden som *stugrött*, *grangrönt* och *fjällvitt*.

Två år tidigare hade klädskaparen Hjördis Hjalmsdotter Hjorth tagit Paris med storm med sin kollektion "När skönheten kom till byn, då var klokheten där", där plaggen hade namn som *Midsommarvaka*,

Vemod och *Fattigfest*. Även hennes plagg var inspirerade av svenska allmogedräkter och nordisk hemslöjd, men med en personlig elegans. Annika Bloms mönster *Daldansen* från våren 1974 blickar även tillbaka mot äldre traditioner. Med drömmen om det goda livet på landet fick även spelmansstämmorna ett uppsving i början av 1970-talet och 1972 kallades spelmansstämman i Delsbo för Hälsinglands Woodstock. Men mönstret *Daldansen* representerar även 1970-talets nya förkärlek för de berättande mönstren i förnyad tappning i färggranna motivscener. Bruket med storslagna berättande scener går bland annat tillbaka till *Toile de Jouy*-mönstren från mitten av 1700-talet och empirens panoramatapeter från 1800-talets första hälft. Då föreställde mönstren ofta romantiska landskap eller historiska motiv. De berättande scenerna blev åter moderna på 1940-talets tryckta tyger, då gärna med stads- och landskapsbilder. Även i Annika Bloms mönster *Flytande slott* från hösten 1973 återkom de berättande scenerna. Mönstret är uppbyggt med byggnader på små öar i havet som är förbundna med varandra genom broar. Det är influerat av tidens globala rörelser med tanken att moder jord räcker till alla och drömmen om kulturellt samarbete över alla gränser. Annika Blom bidrog även med mönster, som inspirerats av Kulturens samlingar, som exempelvis *Körsbärsblom*.

Parallellt med intresset för det svenska kulturarvet kom även inspirationen från andra länder. Katja Geiger reste till Västafrika 1962 och upptäckte där de indigofärgade tygerna upptryckta

i olika mönster, vilka hon kallade "the Blue Look". Redan året därpå kom hennes vårkollektion *The African Line* med kaftaninspirerade modeller, där hon sydde på nordafrikanska broderier. Sven Fristedt komponerade flera mönster till kollektionen, vars färger fick namn som *sultanrött*, *tropiskt grönt* och *djungelorkidé*. De indigofärgade tygerna kom tillbaka till vårsäsongen 1974. Mönstret *Korgfläta* ingick då bland de nio indonesiska och afrikanska mönstren som hon inköpte på en fabrik i Holland, som sedan flera generationer tryckt, färgat och exporterat indigoblå tyger och mönster. Tyget använde Katja Geiger i en enkel lång klänningsmodell där den mönstrade bården fick avsluta ärmarna och även bilda skärp. Med tidens förkärlek för mysticism och med hippiekulturen kom även intresset för bland annat Indien och Syd- och Mellanamerika med en färgstark modeblandning med enkla modeller med långa kjolar och svepande sjalar. Modellen eller mönstret *Inka eller Mexico* lanserade Katja of Sweden 1971 med maskinstickade kantband i avvikande starka färger. I Katja of Swedens sista kollektion för MMT våren 1975 bidrog Åsa Gray med mönster inspirerade av folkkonst från Guatemala. I kollektionen fanns också de indonesiska tygerna med under temat *Java*, men även det kinainspirerade mönstret *Ming*.

Katja Geiger samarbetade även med textilkonstnären Hans Krondahl. Han utförde ett flertal textilier för offentlig miljö. Hans

var van att arbeta i den stora skalan, vilket även framträder i flera av hans mönster, som *Magic Moon* och *Taboo* från 1973. *Magic Moon* är inspirerat av 1950-tals konkretistiska strömningar, men i en för 1970-talet typisk färgskala. Katja utnyttjade mönstret bland annat i en enkel kroppsnära tröja med långa ärmarna. Mönstret *Track* från 1973 med breda ränder eller spår användes bland annat till en rak långklänning i T-shirtmodell.

Bland de konstnärer vars verk har fortsatt att inspirera till nydanande mönster är, förutom William Morris, även Henri Matisse en betydelsefull föregångare. Den franska impressionistiska konstnären Matisse gjorde i sin senare produktion *découpage*, kompositioner av klippt färgat papper. Dessa kollage har inspirerat många formgivare till tryckta mönster. Tydligast framträder det i några av Hans Krondahls mönster, som exempelvis *Jazz* från 1972, *Pacific* 1973 och *Juliana* 1975.

Bildkonsten, samhällsutvecklingen – och museernas samlingar – har varit och kommer förhoppningsvis även i framtiden vara inspirationskällor till nyskapande inom modet. Eller som Katja Geiger uttryckte det i vårkollektionen 1966: "Modets utveckling har alltid följt i släptåg med vad som händer i världen. Konst, politik, rymdprojekt, kvinnodebatter, moralutvecklingar, popmusik – allt har i allra högsta grad orsak till modets utveckling."

Reklambild för MMT (Malmö Mekaniska Tricotfabrik). Modellen bär en kaftan i bomull, design Katja of Sweden vårkollektionen 1967. Kaftanen är gjord i 3T-jersey som Katja utvecklade tillsammans med MMT. Tyget *Tarzan* är designat av Carl Johan De Geer. Foto: Claës Lewenhaupt.

De formgav mönster för Katja of Sweden

Förutom att Katja Geiger själv skapade många mönster anlidade hon en rad formgivare, under perioden på MMT 1955–1975. De formgivare som den här studien har identifierat presenteras nedan.

Mönstret **Tulipanaros** av Katja Geiger, höstkollektionen 1965.

Katja Geiger

Designer och modeskapare (1920–2017). Född som Karin Hallberg (med smeknamnet Kata) i Ekeby-Skromberga i Skåne. År 1938 började hon på keramikfacket på Konstfack, men bytte snart till textil linje. 1940 bytte hon till den nystartade modelinjen på Beckmans skola. Katja Geiger hade Göta Trägårdh som huvudlärare på modelinjen och som hon också senare kom att samarbeta med i olika sammanhang. År 1946 flyttade Katja Geiger till New York och gick på Parsons School of Design. Hon förenade sitt intresse för industridesign med kläddesign och hennes första kollektion lanserades 1949 under namnet Katja of Sweden. Åter i Sverige samarbetade hon med Malmö Mekaniska Tricotfabrik, MMT, och till våren 1955 lanserades den första kollektionen med kläder i 3T-jersey och den sista kollektionen presenterades våren 1975. Under samma period arbetade hon också med skodesign för Gyllene Gripen och med

hattar och mössor i samarbete med textilformgivaren Titti Wrangé på Annamodeller. Hennes bekväma lågklackade skor i djärva färger och mönster fick stor spridning såväl nationellt som internationellt. Marknadsföringen av Katja of Swedens kläder nådde långt utanför Sveriges gränser, bland annat tack vare fotografen Claës Lewenhaupts stilsäkra modefotografier. Hon samarbetade under många år med både Claës och Tonie Lewenhaupt. "Jag var mer som Katjas rådgivare som var med och tyckte, provade, föreslog, gjorde visningar och skrev presstexter", berättar Tonie. När Katja Geiger 1962 valdes in i SID, Sveriges industriella designakademi, blev också modet accepterat som industriell formgivning.

I slutet av 1970-talet flyttade Katja Geiger tillbaka till USA och startade företaget Katja Products med inriktning på heminredning. 1996 flyttade hon åter till Sverige.

Astrid Sampe

Textilkonstnär (1909–2002). Astrid Sampe utbildade sig vid Tekniska skolan i Stockholm 1928–1932 och på Royal College of Art i London. Från 1936 var hon chef för NK:s nystartade Textilkammare. Astrid Sampe har betytt mycket för svensk textilformgivning genom medvetna satsningar på form och kvalitet såsom *Signerad textil*, lanserad 1954 och *Linnelinjen* lanserad 1955. Initiativet till *Signerad textil* tillkom i samarbete med arkitekten Sven Markelius och tolv kända konstutövare och arkitekter bjöds in för att rita nya mönster för framför allt offentlig miljö. Astrid Sampe var den första kvinnan som valdes in i SID, Sveriges industriella designakademi. Mönster av Astrid Sampe ingick i några av plaggen i Katja of Swedens första kollektion 1955, där exempelvis mönstret *Triva stänk* från 1944 trycktes på 3T-jersey och användes till kjol, blus och en smal klänning.

Mönstret **Varför inte?** av Sven Fristedt, höstkollektionen 1968.

Göta Trägårdh

Textilformgivare och modetecknare (1904–1984). Göta Trägårdh utbildade sig på textillinjen på Tekniska skolan 1920–1925, nuvarande Konstfack och fortsatte därefter på Konsthögskolan. Tillsammans med reklammannen Anders Beckman grundade hon 1939 Beckmans Skola för Reklam Illustration Mode och var huvudlärare i mode-teckning och mönsterkonstruktion från starten fram till sin död 1984. En av hennes första elever blev Katja Geiger, som bytt från Konstfack till den nyöppnade modelinjen 1940. Göta Trägårdh var anställd som konstnärlig ledare för Stockholm Bomullsspinneri och Väfveri AB, Stobo, 1954–1964 och på Tuppen, Gamlestaden och Strömma 1964–1975. Göta Trägårdh har haft en avgörande betydelse för den svenska mönsterproduktionens framgångar och hennes insats på Stobo var banbrytande. När företaget 1954 lanserade sin första kollektion med tryckta tyger för inredning och mode var Katja Geiger, nyss hemkommen från USA, en av dem som tog till sig de nya mönstren och sydde upp kjolar och klänningar av dem. Göta Trägårdh var även ansvarig kommissarie för modevisningarna på H 55, där Katja Geiger bidrog med bland annat sommarkjolar. Till en kollektion som gick till Amerika 1959 använde Katja Geiger Göta Trägårdhs Stobotyger till både klänning och kapp.

Mönstret **Käspaikka** av Maija Isola, vårkollektionen 1962.

Inez Svensson

Textilformgivare (1932–2005). Inez Svensson började 1951 på modelinjen på Beckmans skola, där hon fick Göta Trägårdh som huvudlärare. När Göta Trägårdh blev konstnärlig ledare på Stobo 1954 anställde hon sin tidigare elev som assistent. Inez Svensson blev 1957 konstnärlig ledare för Borås Wäfveri AB, där hon var kvar till 1971. Hon var den drivande kraften när 10-gruppen startade 1970 och fick till deras samarbete med Borås Wäfveri. Under åren 1990–1996 var hon rektor för Konstfack. Inez Svensson har formgivit ett stort antal textila mönster under sin långa verksamhet. Mönstren präglas ofta av en stram karaktär och utgör tidlösa kvalitativa bastyger. I hennes strama konkreta mönster *Rally*, som ingick i Stobos tidiga kollektion, sydde Katja Geiger 1955 upp en enkel ärmlös klänning med vidd i kjolen där ränderna bildade vertikala penselstreck. Mönstret kom åter i produktion 1977, i en något modifierad form med horisontella streck, för KF under namnet *Pensel*.

Sven Markelius

Arkitekt, stadsplanerare och formgivare (1889–1972). Sven Markelius var en av Sveriges ledande krafter under det funktionalistiska genombrottet. Han har ritat ett stort antal byggnader i den funktionalistiska andan. Med den svenska paviljongen på världsutställningen i New York fick han internationell uppmärksamhet. Till flera av sina byggnader komponerade Sven Markelius egna textilier i abstrakta mönster.

Hans kanske mesta kända mönster *Pythagoras* komponerade han för Folkets Hus i Linköping, som invigdes 1950 efter hans ritningar. Sven Markelius bidrog även med mönstret *Set Square* till NK:s Textilkammarers satsning *Signerad textil* 1954. Katja Geiger formgav 1956 en skjortblusklänning med avskuren midja och veckad kjol i *Prisma*, ett av hans andra geometriska mönstrade tyg.

Mönstret **Paradis** av Sven Fristedt, vårkollektionen 1973.

Anders Beckman

Reklamkonstnär och grafisk formgivare (1907–1967). Anders Beckman var utbildad vid Högre Konstindustriella skolan, nuvarande Konstfack i Stockholm. I början av 1930-talet var han anställd som reklamtecknare och gjorde ett stort antal affischer. Han stod för den uppmärksammade grafiska formgivningen för H 55. År 1939 grundade han Anders Beckmans skola tillsammans med Göta Trägårdh och var skolans rektor fram till sin bortgång. Anders Beckman deltog även i *Signerad Textil* med två mönster, *Smoke* och *West Coast*, vilka blev hans första textila tryck. Katja Geiger använde 1956 mönstret *Smoke* i en vid kjol som utnyttjade mönsterkompositionen maximalt.

Mönstret *Korallrev* av Sven Fristedt till vårkollektionen 1965. →

Viola Gråsten

Textilkonstnär (1910–1994) född och utbildad i Finland. Åren 1932–1936 gick hon på Centralskolan för Konstflit, nuvarande Aalto-universitetet i Helsingfors. Viola Gråsten kom till Sverige 1944 och arbetade inledningsvis med färgstarka ryamattor för AB Elsa Gullberg textilier och inredning för att snart bli engagerad av NK:s Textilkammare 1945–1956. Viola Gråsten är en av pionjärerna inom den modernistiska textilkonsten och hennes nyskapande mönsterkonstruktioner och färgkombinationer har starkt bidragit till den svenska textilkonstens utveckling.

Efter åren på NK övergick hon till Mölnlycke Väfveri AB där hon var anställd som konstnärlig ledare för modetextil åren 1957 till 1973. Katja Geiger använde några av Viola Gråstens mönster i sin vårkollektion 1959. Det populära mönstret *Sparv*, handtrycktes i fem olika färgställningar, *Romance*, handtryckt mönster med lövverk i tre färgställningar samt maskintrycket *Sommargyllen* i tre färgställningar.

← Mönstret *Sparv* av Viola Gråsten, vårkollektionen 1959.

Arne Jacobsen

Arkitekt och formgivare (1902–1971) född och huvudsakligen verksam i Danmark. Arne Jacobsen var utbildad murare och utbildade sig sedan vidare till arkitekt 1924–1927 på Konstakademiets konstskola i Köpenhamn. Förutom byggnader, såsom bostäder, kontor, offentliga byggnader, affärshus och fabriker, formgav han möbler, i samarbete med Fritz Hansen exempelvis stolklassikerna Myran, Svanen och Ägget på 1950-talet. Han var fackkommissarie för Danmarks avdelning på H 55 och var en av dem som vid denna tid gjorde begreppet Scandinavian Design berömt. Under andra världskriget levde Arne Jacobsen ett par år i exil i Sverige på grund av sitt judiska påbrå. Under denna tid ritade han textilkollektioner för NK:s Textilkammare. Katja Geiger använde mönstret *Klöver* från 1944 till vårsäsongen 1959, tryckt på bomullsjersey.

Sven Fristedt

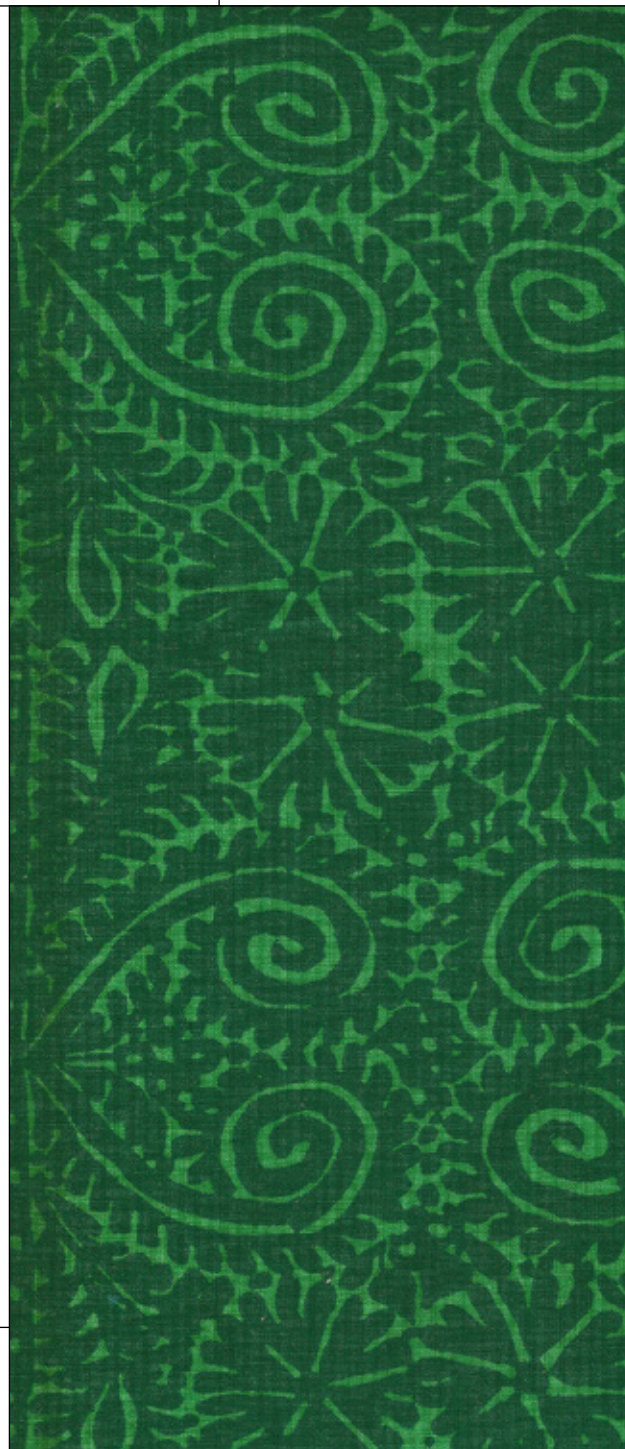
Textilformgivare och konstnär (f. 1940). Sven Fristedt började sin utbildning 1957 på Konstfack men bytte snart till Beckmans modelinje där han studerade åren 1958 till 1959. Därefter var han anställd som formgivare på Malmö Manufaktur AB och Malmö Yllefabrik AB, MAB-MYA. År 1965 gjorde Sven Fristedt den första kollektionen för Borås Wäfveri och har sedan mer eller mindre varit knuten till företaget fram till 1990. Han var även chef för deras mönsterateljé 1975–1977. Sven Fristedt har också formgivit mönster för tyger och mattor till IKEA och jobbat med fri textil och offentliga utsmyckningar. Under sin tid på MAB-MYA inledde han ett samarbete med Katja of Sweden och ritade ett stort antal mönster för tygtryck från 1963 till 1973. Hans första mönster ingick i vårkollektionen 1963 med namn som *Sierra Leone*, *Joruba* och *Kibati*. "Katja inspirerade mig att tänka stort i mina mönster och att inte tänka kläder", berättar Sven Fristedt i samband med utställningen.

Mönstret **Böljan** av Sven Fristedt, vårkollektionen 1966.

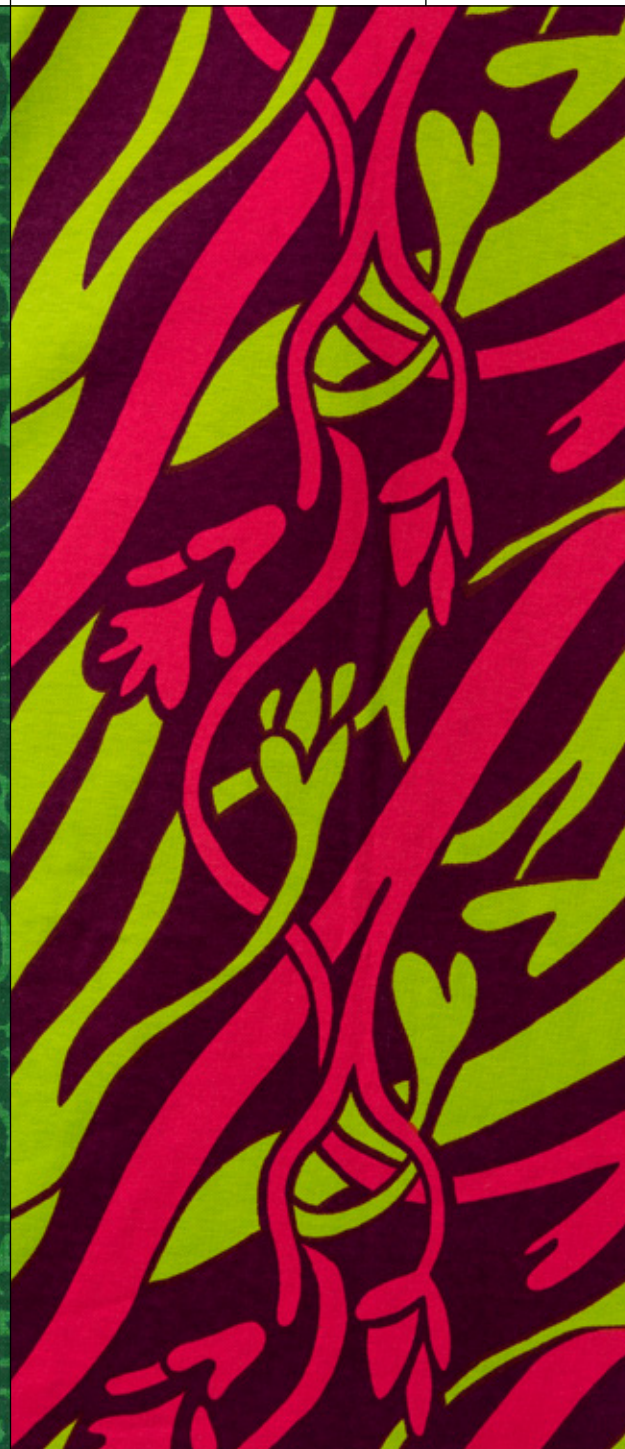

Maija Isola

Textilkonstnär (1927–2001) född och verksam i Finland. Maija Isola utbildade sig vid Konstindustriella läroverket, nuvarande Aalto-universitetet i Helsingfors. Hon kom sedan att formge en lång rad mönster och kollektioner för textiltryck, först som timanställd på Marimekko och sedan frilansande under åren 1949 till 1987. I sina kollektioner lyfte hon olika teman som utgjorde inspiration för 10–20 olika mönster, exempelvis ornament, brädspele, sol och vatten eller rymden. Många av mönstren, såsom *Unikko*, är numera klassiker och trycks allt jämt. Katja Geiger arbetade med Maija Isolas mönster i flera plagg, exempelvis hennes bysantiskt inspirerade mönster i början av 1960-talet. Till vårkollektionen 1961 användes mönstren *Kuukapää*, *Satuta*, *Tamara* och *Tulipunainen*. Både Harper's Bazaar och Vanity Fair pryder sina omslag våren 1962 med Katja of Swedens klänning i tyg med Maija Isolas mönster *Käispaikka*. I vårkollektionen 1962 använde Katja Geiger också mönstren *Tantzu* och *Ataman*.

Mönstret *Tulipunainen* av Maija Isola, vårkollektionen 1961. →

Carl Johan De Geer

Konstnär, filmskapare och författare (f. 1938). Carl Johan De Geer utbildade sig inom reklam och bokhantverk på Konstfack. Han startade 1964 tygtryckeriet Fontessa där han handtryckte färgstarka mönster med böljande former och skarpa linjer, såsom *Rendez-vous* och *Dandelion*. Satsningen förnyade uttrycket för textiltryck och propagerade för nya användningsområden. Tygtrycken återkom i hans verksamhet när han 1970 var med och startade 10-gruppen. I början av 1970-talet gjorde också KF Interiör/Studio Domus en satsning med att lansera figurativa mönster av Carl Johan De Geer, exempelvis *Duvor* och *Palm* som numera blivit moderna klassiker. För Katja of Sweden formgav han några mönster i slutet av 1960-talet. Den växtliknande, organiskt djungelartade stilen passade Katja väldigt bra, berättar Carl-Johan De Geer i utställningen. Mönster som *Pussycat*, *Svärdslilja*, *Tarzan* och *Vattenlilja* användes till enkla klänningsmodeller, shorts och kepsar.

← Mönstret *Tarzan* av Carl Johan De Geer, vårkollektionen 1967.

Timo Sarpaneva

Glaskonstnär och formgivare (1926–2006), född och verksam i Finland. Timo Sarpaneva var utbildad på Konstindustriella läroverket, nuvarande Aalto-universitetet i Helsingfors, där han även senare blev lärare i komposition och textiltryck. Han var anställd vid littala glasbruk 1950–1994 och har formgivit ett stort antal bruksserviser och glaskonst. I hans rika produktion finns bland annat Festivo-ljusstakarna, som har blivit populära. Timo Sarpaneva har även utfört mönster för textiltryck, bland annat för Tampella och han var konstnärlig ledare för Kinnasand under andra hälften av 1960-talet. Han var även ansvarig kommissarie för Finlands avdelning på H 55. Katja Geiger valde några av hans randiga och rutiga bomullstyger till sin vårkollektion 1959. Det randiga tyget är vävt i två färgställningar, svart och vitt och i två röda nyanser och det utnyttjade hon bland annat i en enkel skjortblusklänning med vid kjol.

Hans Krondahl

Textilkonstnär och professor (1929–2018). Hans Krondahl utbildade sig på Skånska Målarskolan i Malmö 1950 och började sedan på avdelningen för dekorativ målning på Konstfack, men övergick till textil linje. Där gick han ut 1959 och fortsatte därefter som specialelev på textil läsåret 1959/60. Hans Krondahl startade en ateljé i östra Skåne där han, bland annat inspirerad av den textila traditionen på Österlen, skapade fria textilier och gjorde mönster för brukstextil. Han har undervisat på Konstfack och Kunstindustriskolen i Oslo, och blev 1988 Sveriges första professor i textilkonst vid Högskolan för Design och Konsthantverk i Göteborg. Hans Krondahl har formgett broderier, applikationer, ryor, kläder, mässhakar och tryckta tyger för bland andra Handarbetets Vänner, NK:s Inredningar, Kalmar Läns Hemslöjd, Borås Wäfveri AB och Licium. I samarbete med Katja of Sweden skapades 1970–75 ett flertal mönster för textiltryck, många med geometrisk framtoning. Först ut var *Tjechov* som sedan följdes av exempelvis *Gallop*, *Magic Moon*, *Oak Orchard* och *Track*.

Annika Blom

Konstnär (f. 1937). Annika Blom växte upp i Dalarna, men är bofast i Skåne sedan 1971. Hon har arbetat med textilkonst och måleri, bland annat på skolor där barnen varit viktiga medskapare. Hon har producerat utställningar, såsom *Sinnesnärvaro* där alla sinnen engagerades och *Orkidéer i Skåne* och *Olja på vågorna*. De sistnämnda för Regionmuseet i Kristianstad tillsammans med naturprofilen Jan Danielson, som hon också gett ut böcker tillsammans med. Annika Bloms konst, med motiv inspirerade av fred, progressiv musik och naturromantik, intresserade Katja Geiger och de inledde ett samarbete, där Annika Blom gjorde mönster för tygtryck av sina målningar. Tavlan *Glädjens blomster* från 1972 var den första att omarbetas till ett mönster som gick att trycka och använda till klädesplagg. Under samarbetet 1972–1974 gjordes ett tjugotal mönster, ofta figurativa och berättande i tidens anda, framställda med linoleumtryck, batik eller akvarell. Andra berättande motiv var **Daldansen** och *Renen och sameflickan*. Annika gjorde även mer småmönstrade och stiliserade mönster såsom *Murg gröna*, *Allmoge*, *Björnmannen* och *Fjärilar*. "När mönstret *Fjärilar* skulle färgsättas tyckte Katja att jag var för försiktig. Hon skickade mig till Tonie Lewenhaupt", berättar Annika. "Hon var djärvare och färgskalan blev modernt kraftfull".

Mönstret **Daldansen** av Annika Blom, vårkollektionen 1974.

Åsa Gray

Textilkonstnär (f. 1947). Efter inledande studier på Capellagården och Nyckelviksskolan gick Åsa Gray på Konstfacks textillinje 1968–1972. Hon tillhörde den första årskullen att gå en termin på Textilinstitutet i Borås, detta för att studenterna skulle lära sig mer om textilindustrins metoder och förutsättningar. Åsa sålde textilmönster till KF och Kinnasand redan under studietiden vilket ledde till arbete hos Nordisk Textiltryck i Danmark. Därefter knöts kontakten med Katja Geiger som Åsa beundrat länge, särskilt hennes stickade kollektioner som gjort succé i Paris. De utvecklade ett kreativt samarbete under åren 1974 till 1976. "Vi levde ett lyxhippie-liv tillsammans och hade väldigt roligt" berättar Åsa. I det första samarbetet 1974 var folkkonst från Guatemala en inspirationskälla och blev till mönster för MMT i ulljersey i Katja of Swedens sista kollektion för dem våren 1975. I samma kollektion

gjorde Åsa även träsnittsinspirerade mönster som *Eklöv* och *Höstregn* tryckta på ullmuslin i Tyskland. Kollektionen 1975 innehöll två olika mönstergrupper *Aesthetic Chinese* och *The Farmers* som trycktes på bomull. Till hösten 1975 målade Åsa mönster till The Nordic Saga med mönster som *Moutain Anemone* och *Dalacarla*. Efter arbetet som produktchef på Elte Mössor och chefsdesigner på Fix Triåfabriker ledde Åsas ambition att god formgivning skall nå många till arbete på IKEA of Sweden. Hon var verksam där åren 1980–1995 och formgav tryckta textilier, mattor och kuddar, men även bruksglas, där vasen "Vasen" blivit en klassiker. Efter tiden i Älmhult har Åsa slagit sig ner i Båstad och fortsatt att arbeta med konst och design och bland annat haft designstudio tillsammans med sin man Tord Björklund, formgivit glas för Strömbergshyttan och erhållit professorstitel i textildesign på Konstfack.

Mönstret **Brinnande hjärta** av Katja Geiger, höstkollektionen 1966.

Källor

Ericsson, Anne-Marie, *Viola Gråsten och modernismen i svensk textilkonst*, Signum, Stockholm, 2009

Eronn, Gisela, *Tidlösa mönster. Textilkonst från 1950-talet*, Norstedt, Stockholm, 2009

Geiger, Katja & Åhlander, Lars, *Katja of Sweden. Mode och design utan gränser – en biografi*, Dialogos, Stockholm, 2000

Hedqvist, Hedvig & Hellquist, Thomas, *Arne Jacobsen*, Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/arne-jacobsen>, hämtad 2020-03-17

Isola, Maija, *Maija Isola. Life, art, Marimekko*. Designmuseo, Helsinki, 2005

Lewenhaupt, Tony & Claës, *Tidens tecken. Kvinnans kläder i förhållande till sin omgivning 1890–1986*, Wiken, Helsingborg, 1988

Lewenhaupt, Tony, *Modets mening. Samhället som modeskapare*, Wiken, Höganäs, 1992

Lindqvist, Anna, "Göta Elisabeth Trägårdh", *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*, www.skbl.se/sv/artikel/GotaTragardh, hämtad 2020-03-18

Lindqvist, Anna & Odenbring Widmark, Marie, *Tryckt till jul*, Carlssons, Stockholm, 2014

Lindqvist, Anna & Odenbring Widmark, Marie, *Tryckta tyger för alla tillfällen*. Carlssons, Stockholm, 2019

von Platen, Jenny, "Viola Hildegard Gråsten", *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*, www.skbl.se/sv/artikel/ViolaGrasten, hämtad 2020-03-18

Scandinavian Retro nr 1/2012, 3/2012, 2/2014, 2/2015, 3/2016, 2/2018

Severinsson, Emma, "Karin Ingegerd (Katja) Geiger", *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*, www.skbl.se/sv/artikel/KatjaGeiger, hämtad 2020-03-18

Skawonius, Sven Erik & Zahle, Erik, (red.), *Konsthantverk och konstindustri i Norden*, Sv. Litteratur, Stockholm, 1961

Svensson, Inez, "Spela, spelemän!", *Femina* nr 24, 1972

Svensson, Inez, *Tryckta tyger från 30-tal till 80-tal*, Liber Förlag, Stockholm, 1984

Söderholm, Carolina, *Svenska formrebeller. 1960- & 70-tal*, Historiska media, Lund, 2008

Thorsson, Sara, *Katja of Sweden. The blue look*, Vulkan, Stockholm, 2019

Wirulf, Berthold (red.), *Lexikon för konst. Bildkonst, arkitektur, konsthantverk, konstindustri*, Nordiska uppslagsböcker, Stockholm, 1957–1960

Arkiv och digitala sidor

Borascotton.se

Carlotta, Databas för museisamlingar, <http://carl.kulturen.com/web>, <http://carlotta.malmo.se/carlotta-mmus/web>

Dagens Nyheter - DN arkivet, www.dn.se

Designarkivet, Nybro, www.designarkiv.se

Digitalt museum, <https://digitaltmuseum.se>

Malmö stadsarkiv

Svenska Dagbladet - historiska sidarkivet, www.svd.se

Utställningsmaterial från Kulturen i Lund

Foto

sid. 6-11: Viveca Ohlsson

sid. 18, 20 & 25: Lena Drake Isaksson

sid. 16, 19, 22, 27, 29 & 30: Carl Ander

Tack till

Annika Blom

Åsa Gray

Tonie Lewenhaupt

Charlotte Åkerman, avdelningschef, Kulturen i Lund

Arctic Paper

Katja Geiger, Katja of Sweden, omgiven av två av sina modeller i Paris i mönstret *Gobeläng* av Katja Geiger, höstkollektionen 1966. Foto: Björn Larsson Ask/Bonnierarkivet.

Röhsska

Museum of Design
and Craft